

Kirkkohallitukselle

Kirkkohallituksen virastokollegio asetti kokouksessaan 17.11.2016, 529 § kirkon kulttuuriperintöstrategiatyöryhmän ajalle 21.11.2016 - 30.9.2017. Työryhmän tehtävänä oli valmistella ehdotus kirkon kulttuuriperintöstrategiaksi vuoteen 2024 saakka sekä strategiaan liittyvä toimenpideohjelma, joka sisältää konkreettisia toimia ja toimintatapoja huolehtia kulttuuriperinnöstä. Työryhmän tuli kehittää edelleen kirkkohallituksen kulttuuriperintötyön strategisia suuntaviivoja (2010-2015) ja siinä esitettyjä tavoitteita osana kulttuuriperintötyön toteutussuunnitelmaa sekä laajentaa kulttuuriperintötyö koskemaan myös kirkon aineetonta kulttuuriperintöä.

Työryhmään nimettiin puheenjohtajaksi professori Heikki Hanka (taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, Jyväskylän yliopisto) ja jäseniksi johtava kanttori Kaisa-Leena Hannikainen (Vihdin seurakunta), professori Jyrki Knuutila (käytännöllisen teologian laitos, Helsingin yliopisto), ylijohtaja Juhani Kostet (Museovirasto), ympäristöneuvos Tuija Mikkonen (ympäristöministeriö), johtaja Pekka Rehumäki (toiminnallinen osasto, Kirkkohallitus) sekä kulttuuriperintöasiantuntija Saana Tammisto (hallinto-osasto, Kirkkohallitus), joka toimi myös työryhmän sihteerinä.

Työryhmä kokoontui yhdeksän kertaa ja kuuli työn edetessä myös useita muita asiantuntijoita. Ehdotusta on luonnosvaiheessa esitelty 19.-21.5.2017 Kirkkopäivillä Turussa. Seurakuntien kuuleminen strategiatyössä toteutettiin 19.5.-9.6.2017 sähköisen kyselyn avulla. Ehdotusluonnosta on käsitelty kirkon kulttuuriperinnön neuvottelukunnassa 26.4. ja 13.9.2017 sekä Kirkkohallituksen toiminnallisen osaston johtoryhmässä 13.6.2017.

Työryhmä on valmistellut toimeksiannon mukaisesti esityksensä kirkon kulttuuriperintöstrategiaksi vuoteen 2024 sisältäen siihen liittyvän toimenpideohjelman. Saatuaan työnsä päätökseen kirkon kulttuuriperintöstrategiatyöryhmä jättää ehdotuksensa kirkkohallitukselle.

Helsingissä 29.9.2017

Heikki Hanka

Saana Tammisto

Kaisa-Leena Hannikainen

Jyrki Knuutila

Juhani Kostet

Tuija Mikkonen

Pekka Rehumäki

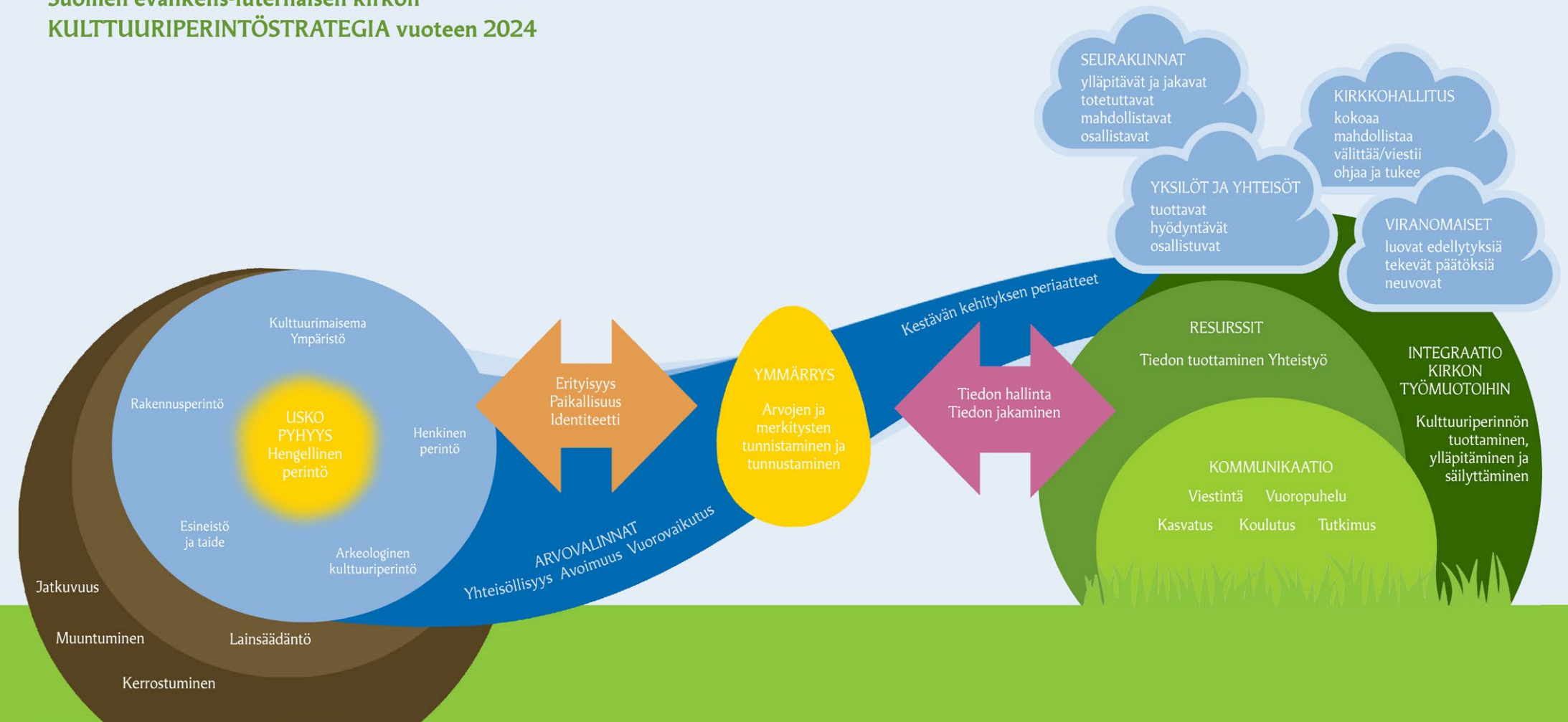

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon

kulttuuriperintöstrategia

vuoteen 2024

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon KULTTUURIPERINTÖSTRATEGIA vuoteen 2024

Kirkollinen kulttuuriperintö kuuluu kaikille

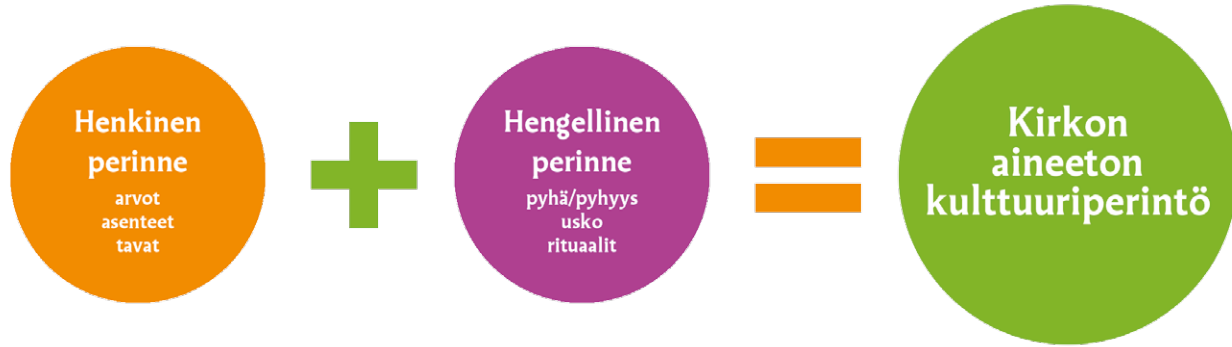

Kirkon aineellinen kulttuuriperintö on kirkollisen elävän perinnön välittäjä ja ilmentäjä

Kulttuuriperintö Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa pohjautuu universaaliin kristillisyyteen. Se on kansallista ja yhtenäistä sekä paikallisesti omaleimaista ja tarjoaa ihmisille sekä yhteisöille identiteetin perustan. Kulttuuriperintö auttaa meitä ymmärtämään itseämme ja kohtaamaan muita. Kirkollisen kulttuuriperinnön suunnitelmallinen ylläpito ja vaaliminen edistävät kestävän kehityksen tavoitteita sekä säilyttävät ja siirtävät kansallisesti arvokasta kulttuuriomaisuutta tuleville sukupolville.

Perustuslain mukaan vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Jokainen on osallinen kulttuuriperinnöstä ja kaikilla on siihen oikeus. Kulttuuriperintö auttaa meitä ymmärtämään nykyisyyttä ja rakentamaan tulevaisuutta.

Kirkollisella kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan tässä strategiassa ihmisen toiminnasta syntyneitä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon aineellista, henkistä ja hengellistä perintöä. Aineelliseen kulttuuriperintöön kuuluvat kulttuuriympäristö ja maisema, kirkollinen rakennusperintö, muinaisjäännökset sekä kirkollinen esineistö ja taide. Osa näistä on lainsäädännöllä suojeltu tai muilla tavoilla määritelty arvokkaaksi. Aineettomalla kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan kirkon elävää perintöä: henkistä ja hengellistä perinnettä, esimerkiksi kirkkomusiikkia, kirkollista tapakulttuuria ja jumalanpalveluskäytäntöjä.

Kirkollinen aineeton kulttuuriperintö muodostuu henkisen ja hengellisen perinteen vuorovaikutuksessa.

***Katsokaa kalliota,
josta olette lohkaistut.***

Jes. 51:1

Strategian tavoitteena on tuoda kirkollinen kulttuuriperintö näkyväksi osaksi suomalaista kulttuuriperintöä, pyhyiden kokemusta ja hengellistä perintöä. Strategian valintojen tarkoitus on tuottaa oivallus ja ymmärrys kirkollisen kulttuuriperinnön merkityksestä. Näin yksilössä ja yhteisössä herää arvostus yhteistä kulttuuriomaisuutta kohtaan ja halu vaalia sitä.

Strategia luo toimintaedellytykset kirkon kulttuuriperintötyölle. Vastuu strategian toteuttamisesta kuuluu koko kirkolle ja kaikille kirkossa toimiville. Strategialla vahvistetaan eri toimijoiden yhteistyötä ja mahdollisuuksia työskennellä kirkon kulttuuriperinnön hyväksi. Siinä korostetaan seurakuntien, yhteisöjen ja yksilöiden merkitystä kulttuuriperinnön vaalijoina ja välittäjinä sekä kirkon elävän perinnön ylläpitäjinä ja tuottajina. Samalla edistetään kestävää kehitystä huomioiden siihen liittyvät ekologiset, kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset arvot.

Strategia ohjaa aineiston ja tiedon kokoamiseen, erilaisten yhteyksien osoittamiseen, toimijoiden löytämiseen ja aktivoimiseen sekä näiden kaikkien jo olemassa olevien resurssien hyödyntämiseen kirkon kulttuuriperintötyössä. Strategiassa esitettävät toimenpiteet tukevat Suomen ratioiden kansainvälisten kulttuuriperintöalan sopimusten toteutumista ja ottavat huomioon alan kansalliset ohjelmat ja strategiat.

Kirkollinen kulttuuriperintö nyt

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kirkollisen kulttuuriperinnön hyvä hoito edellyttää yhteiskunnassa ja kirkossa tapahtuvien muutosten tunnistamista ja niihin reagoimista. Tämä tarkoittaa myös kulttuuriperinnön suojelua koskevien säädösten aktiivista seuraamista ja tarvittaessa toimenpiteitä ajantasaisen ja toimivan lainsäädännön saavuttamiseksi.

Strategiset valinnat kumpuavat toimintaympäristön muutoksista ja niiden avaamista mahdollisuuksista. Muutokset voidaan nähdä mahdollisuuksina luoda uusia toimintamalleja.

Yksilön ja yhteisön suhde muutoksessa Yhteiskunta monimuotoistuu ja ilmiöt sekoittuvat toisiinsa. Monet uudet hengellisyys- ja henkisyysmuodot sekoittuvat perinteiseen uskonnollisuuteen ja muihin katsomuksiin. Myös tunnustuksettomuus ja uskonnottomuus saavat uusia muotoja. Nykyihminen tekee usein valintoja yksilökeskeisesti omaan kokemusmaailmaansa perustuen; riippuvuus auktoriteeteista on vähentynyt. Yksilön ja yhteisön arvot ja arvostukset eivät aina kohtaa. Tämä luo turvattomuutta, aiheuttaa yhteisen tajun rapautumista ja tuo haasteita sekä kirkon että yksilön identiteetin muodostumiselle.

Globalisaatio Maailmanlaajuinen ja maan sisäinen muuttoliike muokkaavat Suomea. Yhtäältä kulttuuri ja arvomaailma moniarvoistuvat ja rikastuvat, toisaalta samankaltaistuvat ja köyhtyvät. Ihmisten väliset sosiaaliset etäisyydet kasvavat ja maailmankuvat erkaantuvat. Alueellinen keskittyminen sekä väestörakenteen ja jäsenmäärän muutokset tuovat haasteita kirkon ja seurakuntien toiminnalle.

Tietoverkot elinympäristönä Informaatioteknologia muuttaa elämäämme. Digitaalisuus muokkaa tiedonvälitystä ja tiedon luonnetta. Myös yksilöt voivat toimia tiedon tuottajina. Teknologian kehitys tukee yksilöllistä elämäntapaa, mutta toisaalta sosiaalinen media lisää yhteisöllisyyttä ja aktivoi kansalaistoimintaan. Avoimuus ja saavutettavuus ovat kulttuuriperintötiedon osalta keskeisiä arvoja.

Strategiset valinnat

Kirkollisen kulttuuriperinnön monet kasvot

Identiteetti Kulttuuriperintö on kirkon muisti. Kristillisen perinnön ja omien juurien tunnistaminen antaa ymmärryksen menneisyydestä ja rakentaa identiteettiä. Saamme käsityksen siitä, keitä ja millaisia olemme.

Paikallisuus Erilainen henkinen ja hengellinen perinne, materiaaliset resurssit ja maantieteelliset yhteydet vaikuttavat kirkollisen kulttuuriperinnön muodostumiseen.

Erityisyys Kirkollinen kulttuuriperintö on ainutlaatuista. Aineellinen kulttuuriperintö tulkitsee pyhää ja edustaa kunkin ajan parasta osaamista. Materiaalit ovat arvokkaita ja tarkoitetut kestävään aikaan.

Tavoite 2024

Kirkollisen kulttuuriperinnön alueelliset ja paikalliset erityispiirteet on dokumentoitu ja tunnistettu voimavaraksi.

Kirkon piirissä ja muiden toimijoiden kanssa on rakennettu toimivia kumppanuuksia ja yhteistyöverkostoja.

Oman arvopohjansa ymmärtävä ja identiteetilleen uskollinen kirkko kehittää kykyään vieraanvaraisuuteen ja kulttuurien väliseen vuoropuheluun monimuotois-
tuvassa ja muuttuvassa yhteiskunnassa.

Toimenpiteet

- Tunnistetaan yhteistyömahdollisuudet ja luodaan yhteistyöverkostot toimijoiden kesken. Kaikki kirkon toimielimet selvittävät omassa toimintaympäristössään keskeiset olemassa olevat ja mahdolliset yhteistyökumppanit ja toimijat.
- Kehitetään juurityöskentelyä, jossa paikallisuus ja kotiseutuhenki ovat yhteisenä nimittäjänä. Esimerkkeinä yhteistyöhankkeet ja työpajatyypinen toiminta seurakunnissa.
- Seurakunnat hakevat kumppanuuksia kuntien, oppi- ja tutkimuslaitosten, järjestöjen, yhdistysten, museoiden ja kulttuuriperinnön hoitoa ja suojelua edistävien toimijoiden kanssa. Esimerkkeinä oppimispaketit, yhteistyö ja suhde kulttuuriperintökasvatukseen sekä koulujen opetussuunnitelmiin.
- Kirkkohallituksen koordinoimana toteutetaan kirkon aineettoman perinnön systemaattinen keruu ja selvitys yhteistyössä seurakuntien ja kulttuuriperintöalan toimijoiden kanssa.

Strategiset valinnat

II Verkot vesillä – tiedon mahdollisuudet

Yhdessä Tiedonhallintamenetelmät ja tiedonvälitys muuttuvat, mikä mahdollistaa tiedon yhteisen tuottamisen. Tietoa tuotetaan yhdessä opetus-, koulutus- ja tutkimuslaitosten, muistiorganisaatioiden, yhteisöjen ja kansalaisten kanssa.

Hyödyksi Tieto auttaa tunnistamaan merkityksiä ja määrittämään

arvoja. Seurakunnat tarvitsevat tietoa pystyäkseen huolehtimaan kulttuuriperinnöstämme vastuullisesti ja kokonaistaloudellisesti. Kaikki voivat hyödyntää kirkolliseen kulttuuriperintöön liittyviä tietoja ja taitoja.

Avoimesti Avoimuus kattaa yhteisen kulttuuriperintötiedon tuottamisen ja jakamisen kaikille. Saatavuus ja saavutettavuus ovat keskeisiä arvoja. Tietoja ja kokemuksia jaetaan seurakunnassa ja seurakuntien välillä, mikä tuo synergiaetuja ja taloudellista säästöä.

Tavoite 2024

Seurakunnilla on ajan tasalla olevat tiedot kulttuuriomaisuudestaan: rakennetusta ympäristöstä ja esineistöstä. Tiedot ovat koottuina yhdenmukaisella tavalla, ja tietosisältö on luotettavaa. Seurakunnilla on ajantasainen tieto myös muista kulttuuriarvoista.

Kirkon eri toimijaryhmät tunnistavat kulttuuriperintöarvot ja hankkivat ja tuottavat uutta tietoa kulttuuriperinnöstä. Kohteiden ja esineistön käyttö, hoito ja niihin tehtävät muutokset pohjautuvat kattavaan tietoon kohteen tai esineen koko historiasta ja säilyttämistavoitteista. Kulttuuriperintöarvot huomioidaan seurakuntien kiinteistöstrategioissa.

Tietovarannot ovat kaikkien toimijoiden hyödynnettävissä.

Toimenpiteet

- Seurakunnat hankkivat ajantasaiset tiedot kulttuuriomaisuudestaan esineinventointien, rakennushistoriaselvitysten ja muiden kulttuuriperintötietovarantojen avulla ja tallentavat tiedot Basis-rekisteriin.
- Seurakunnat selvittävät omistuksessaan olevat alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävät kohteet ja alueet (kirkkolain ja rakennusperintölain nojalla sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisissa kaavoissa suojellut kohteet ja RKY-kohteet) sekä kiinteät muinaisjäännekohteet ja arkeologiset löydöt.
- Kirkkohallitus huolehtii, että ylläpidetyt tietovarannot noudattavat kulttuuriperinnön kansallisia ja kansainvälisiä standardeja. Tietovarannoilla on selkeästi määritellyt avoimet rajapinnat, ja tiedot on mahdollista yhdistää julkisiin rekistereihin ja muihin kansallisiin kulttuuriperintöaineistoihin. Toiminnassa käytetään myös muiden kulttuuriympäristötoimijoiden tuottamia ajantasaisia tietoja.
- Seurakunnat ja tuomiokapitulit jakavat tietoa ja hyviä käytäntöjä kulttuuriperinnön hoidosta toistensa kanssa. Kirkkohallitus kehittää jakamiseen helppoja menetelmiä, esimerkiksi digitaalisen ”help deskin”.
- Tuomiokapitulit ottavat kulttuuriperinnön hoidon seurakuntien säännöllisten tapaamisten aiheeksi.

Strategiset valinnat

Kirkollinen kulttuuriperintö kuuluu kaikille

Alkuperä Tunnistetaan ja tunnustetaan ilmiöiden, arvojen ja asenteiden kristillinen alkuperä.

Yhteisöllisyys Kristillinen kulttuuriperintö tuottaa yhteisöllisyyttä. Tavoitteena on yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden positiivinen vuorovaikutus ja yksinäisyyden ehkäiseminen. Yksilön toiminnalla on yhteys ja vaikutus yhteisöön.

Osallisuus ihmisten tietoisuus omista osallistumismahdollisuuksistaan lisää edellytyksiä toimia kirkollisen kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja välittämiseksi tuleville polville.

Tavoite 2024

Kulttuuriperintö kuuluu kaikille. Digitaalisuus ja avoimet tietovarannot sekä pääsy paikallisiin kohteisiin mahdollistavat kulttuuriperinnön saavutettavuuden ja kirkollisen kulttuuriperinnön säilymisen omassa kontekstissaan.

Kulttuuriperintöä hyödynnetään kirkon eri toimintamuodoissa sekä kulttuurimatkailun, alueen elinkeinotoiminnan ja elinvoimaisuuden kehittämisessä. Kirkollista kulttuuriperintöä ja siihen liittyviä kädentaitoja voidaan tuoteistaa uutta luovalla tavalla.

Vastuu kirkollisesta kulttuuriperinnöstä on seurakunnilla. Keskushallinto toimii mahdollistajana, tukijana ja ohjaajana.

Toimenpiteet

- Kirkon ja seurakuntien koulutuksen vastuutahot lisäävät kirkon työntekijöiden mahdollisuuksia kasvattaa kulttuuriperintöosaamistaan. Kirkollisen kulttuuriperinnön erityispiirteistä tarjotaan tietoa eri alojen koulutuksiin.
- Kirkkohallitus kehittää yhteistyössä seurakuntien kanssa kulttuuriperinnön virtuaalista esittelyä ja parantaa kulttuuriperinnön digitaalista saavutettavuutta.
- Seurakunnat luovat uusia toimintamalleja yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa, esimerkkinä eri kulttuuriperintöteemojen (kirkonrakentajat, kuvakirkot, kirkkomusiikki) ympärille rakennetut kiertomatkat.
- Kirkkohallitus kehittää yhteistyössä seurakuntien kanssa teknisiä ratkaisuja kirkkojen aukiolon parantamiseksi.
- Kirkkohallitus, tuomiokapitulit ja seurakunnat hyödyntävät eri medioita kulttuuriperintötiedon keräämisessä ja välittämisessä.

Korsia kecoon - kirkollinen kulttuuriperintö tulevaisuuden rakentajana

Merkitysten ja arvojen ymmärtäminen lisää tahtoa vaalia yhteistä kulttuuriperintöämme. Kirkon kulttuuriperintötyössä tunnistetaan, määritellään ja tunnustetaan aineellista ja aineetonta perintöämme. Tälle pohjalle rakentuvat kestävät valinnat ja hallittu muutos.

Tieto auttaa tunnistamaan merkityksiä ja määrittämään arvoja ja luo pohjan kestäväälle toiminnalle. Siksi tiedon hankinta, hallinta ja jakaminen sekä kommunikaatio

ovat strategiassa keskeisessä roolissa. Kasvatus, koulutus ja tutkimus ja laaja yhteistyö koulujen, oppilaitosten, erilaisten ihmisten sekä kulttuuriperintöalan asiantuntijoiden ja muiden toimijoiden kanssa ovat väyliä ymmärryksen saavuttamiseksi.

Kulttuuriperintö on kirkollisen toiminnan ydintä. Se kuuluu kirkon kaikkiin työmuotoihin ja on osa elävää ja eteenpäin katsovaa toiminnallisuutta. Kirkon toiminta säilyttää, välittää ja luo uutta kulttuuriperintöä.

*Uskon avulla me ymmärrämme,
että maailmat on luotu Jumalan sanalla:
näkyvä on syntynyt näkymättömästä.*

Kirkkohallitus laatii strategiassa esitetyistä toimenpiteistä tarkemman **toimeenpanosuunnitelman**, jossa esitetään toteutustavat, vastuutahot, aikataulut ja niiden seuranta. Toimeenpanosuunnitelmaa päivitetään sen toteutumisen edetessä.